

PIRKANMAAN MAATALOUSYMPÄRISTÖN HAASTEET – YMPPI-HANKE

YMPPI, PIRKANMAAN maatalousympäristön haasteet -hankkeessa kehitettiin ja testattiin maatalouden ympäristöasioihin liittyviä toimintatapoja. Tavoitteena oli edistää ravinteiden kiertoa maataloudessa ja lisätä maatalousympäristön luonnon monimuotoisuutta.

Pellon tuottokykyyn ja vesistökuormitukseen keskeisesti vaikuttava tekijä on maan kuivatus. Valumavesien hallintamenetelmillä voidaan pienentää ravinteiden huuhtoutumista.

Maatalousympäristön luonnon monimuotoisuus ja arvokkaat perinnebiotoopit ovat vähenemässä. Jotta luonnon monimuotoisuus voitaisiin turvata, tulee hoitoon kehittää järjestelyjä, jotka ovat käytännön ja taloudellisuuden kannalta toimivia. Myös maaseutumaisema osana maatalousympäristöä ja luonnon monimuotoisuutta on tärkeä paitsi luonnon myös ihmisen asumisen ja hyvinvoinnin kannalta.

Hankkeen kohderyhmänä olivat Pirkanmaan ELY-keskusalueen maatalousyrittäjät. Hankkeessa kehitettiin uusia toimintamalleja, joiden avulla ruuantuotannossa käytettyjen ravinteiden käyttö tehostuu. Uusia toimintamalleja jalkautettiin maatalousyrittäjille, jotta he voisivat harjoittaa elinkeinoaan kannattavasti kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.

Hanke muodostui seuraavista työpaketeista: 1) Pelto eli maan kasvukunto ja ravinteiden kierrätys 2) Valumavesien hallinta 3) Maatalouden maisema- ja

luonnonhoito 4) Viestintä. Seuraavaksi esitetään työpaketin valumavesien hallinnan sisältöä.

VALUMAVESIEN HALLINTA

Vesistöjen käyttöön, hoitoon ja alueiden hallintaan liittyy useita intressiryhmiä kuten osakaskuntia, ojitusyhteisöjä, metsäomistajia, viljelijöitä, kalastajia, asukkaita ja virkistyskäyttäjiä. Eri ryhmien tarpeet ja toiveet ovat usein keskenään ristiriidassa. Lisäksi lainsäädäntö ja viranomaisten toimesta tapahtuva ohjaus ja valvonta tuovat rajoitteita. Suomessa eniten vesistöjen ravinnekuormitusta aiheuttaa maatalous. Huomioitavaa on, että myös kaikki muu valuma-alueella tapahtuva maankäyttö vaikuttaa vesistön kuormituksen määrään, joten vesistöihin kohdentuvan suunnittelun ja hoidon tulee kohdentua koko valuma-alueelle.

Vesistöjen suunnitteluun kuuluu oleellisena osana alueen virkistyskäytön mahdollisuuksien turvaaminen. Kokonaisvaltaiseen suunnitteluun kuuluu myös maisema-arvojen, kalatalouden ja riisitanhoidon huomioiminen.

HANKKEEN TOTEUTUS

Hankkeessa luotiin toimintamalli maaseudun vesitalouden ja valumavesien hallinnan viemiseksi käytäntöön. Toimintamallissa koottiin ensin aluekohtaiset toimijat yhteen. Yhteistyössä tarvittiin rahoittaja (ELY-keskus), suunnittelija, toteuttaja sekä valvova virkamies (ELY-

Kuva 1. Rumpuun vedenkorkeuden säätöä varten asennettu säätömoduuli (Jita Oy).

keskus, kunta). Hankkeessa hyödynnettiin myös muita asiantuntijatahoja kuten metsäasiantuntijoita kohteissa, joissa oli mahdollista hallita sekä maatalousalueiden että metsäalueiden valumavesiä.

Hankkeessa herätettiin myös ns. uinuvia ojitusyhteisöjä, joiden kautta on mahdollista edistää peruskuivatusta ja paikalliskuivatusta sekä valumavesien hallintaa kosteikkojen ja laskeutusaltaiden avulla. Tämän lisäksi kehitettiin vesienhallintaan liittyvää tiedonvälitystä ja markkinointikanavia yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa sekä ohjattiin vesienhallintaa osaksi maatilalan normaalia toimintaa. Asiaa käsiteltiin maatilayrityksen tuottavuuden lisäämisen, virkistyskesän ja lähivesistön tilan parantamisen kautta.

PAIKALLIS- JA PERUSKUIVATUKSEN EDISTÄMINEN

Toimenpiteiden avulla aktivoitiin vesistöä kuormittavien valuma-alueiden ojitusyh-

teisöjä. Alueet määritettiin vesiensuojelun painopistealueilta tai alueilta, joilla esiintyi erityisiä ongelmia vesienhallinnassa. Kokonaistavoite oli, että mahdollisimman monen ojitusyhteisön vesienhallintaan liittyvää tilaa saataisiin edistettyä.

Hankkeessa lisättiin maanviljelijöiden tietoutta salaojituksesta sekä tarjottiin ohjaavaa neuvontaa ongelmien ratkaisemiseen. Kuivatustarvekartoituksen toimintatapoja kehitettiin ja niitä testattiin. Parannettiin myös tietoisuutta hyvän maanrakenteen ja vesitalouden keskinäisestä vuorovaikutuksesta sekä tähän liittyviä käytännön toimia viljelytyössä. Tilakohtaisesti tarjottiin ratkaisuja myös tuotantoalueiden, kuten nauta- ja hevostilojen jaloittelutarhojen ja kenttien vesien hallintaan.

Hankkeessa edistettiin yhteistyötä sala-oja- ja maanrakennusurakoitsijoiden, ojitusyhteisöjen, maanviljelijöiden sekä materiaali- ja laitevalmistajien kesken.

Kuva 2. Kapeen kylän kosteikko.

UUDET TUOTEIDEAT JA YHTEISTYÖ MATERIAALI- JA LAITEVALMISTAJIEN KANSSA

Hankkeessa selvitettiin uusien tuotteiden kehittämiseen liittyvät mahdollisuudet, jotka soveltuvat valtaojien virtaaman säätelyyn ja valuma-alueen vesien viipymän kasvattamiseen, kuten esimerkiksi säätömoduuli vedenkorkeuden säätöä varten (kuva 2). Tämän avulla voidaan pidentää paikalliskuivatuksen toiminta-aikaa esim. turvemaidella vähentämällä painuvien peltoalueiden kulumista. Lisäksi mahdollisten rakenteiden avulla ojaverkoston huolto- ja kunnossapitotoimet vähenevät varsinkin eroosioherkillä alueilla.

KEHITETTIIN ERI TOIMIJOIDEN VÄLISTÄ YHTEISTYÖTÄ

Hankkeessa aktivoitiin ja ohjattiin vesirakentamiseen liittyvät urakoitsijat kokoon yhteisten työtapojen edistämiseksi. Yhteisten toimintatapojen ja rutiinien luo-

misesta hyötyivät kaikki osapuolet. Koulutustapahtumia hankkeessa järjestettiin yhteistyössä Pirkanmaan ELY-keskuksen sekä Metsäkeskuksen kanssa. Hankkeessa todettiin, että kentällä tarvitaan lisää tietoa rahoitusvaihtoehdoista sekä sopimukseen liittyvistä asioista.

Hankkeen rahoittajina olivat Pirkanmaan ELY-keskus, Maa- ja vesitekniikan tuki ry, Pirkanmaan maatalouden edistämissätiö ja Salaojituksen Tukisätiö. Hanke toteutettiin 1.9.2015–31.8.2018.

Lisätietoa Ympäri-hankkeesta:

<https://etela-suomi.proagria.fi/hankkeet/ympäri-pirkanmaan-maatalousympariston-haasteet-6730>

Janne Pulkka
toiminnanjohtaja
Etelä-Suomen Salaojakeskus,
ProAgria Etelä-Suomi